

Međimurska pjesmarica za djecu rane i predškolske dobi

Šuvaković, Stela

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:951019>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-06**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

STELA ŠUVAKOVIĆ

MEĐIMURSKA PJESMARICA ZA DJECU RANE I PREDŠKOLSKE DOBI

Završni rad

Pula, rujan 2023.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

STELA ŠUVAKOVIĆ

MEDIJURSKA PJESMARICA ZA DJECU RANE I PREDŠKOLSKE DOBI

Završni rad

JMBAG: 0303083214, redoviti student

Studijski smjer: Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Kolegij: Metodika glazbene kulture u integriranom kurikulumu

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Znanost o umjetnosti

Znanstvena grana: Muzikologija i etnomuzikologija

Mentor: izv.prof.dr.sc. Ivana Paula Gortan-Carlin

Sumentor: mr.sc. Branko Radić

Pula, rujan 2023.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Stela Šuvaković, kandidat za prvostupnika Ranog i predškolskog odgoja (bacc. praesc. educ.) ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student _____

U Puli, 27. rujna 2023. godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Stela Šuvaković dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom

Međimurska pjesmarica za djecu rane i predškolske dobi

koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama. Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. TRADICIJSKA GLAZBA MEĐIMURJA	2
2.1. Međimurska popevka	4
2.2. Narodni instrumenti Međimurja	5
2.3. Narodna nošnja	7
3. FOLKLOR I DJECA RANE I PREDŠKOLSKE DOBI	9
3.1. Uloga odgajatelja u radu s tradicijskom glazbom	11
4. PJESMARICA ZA DJECU RANE I PREDŠKOLSKE DOBI NA KAJKAVSKOM NARJEČJU	12
4.1. Ftiček veli	14
4.2. Protuletje nam dohaja	15
4.3. Lepo mi poje	16
4.4. Kiša pada, trava raste	17
4.5. Raca plava po Dravi	19
4.6. Ćuk sedi	20
4.7. Zibu haju	22
4.8. Sim tam teče bistra voda	22
4.9. Tri ftičice goru preletele	23
4.10. O Jelo Jelica	24
4.11. Vu polju nam trava detelina	25
5. ZAKLJUČAK.....	28
6. LITERATURA	29
7. SAŽETAK	31
8. SUMMARY	33

1. UVOD

Tradicijska glazba je glazbeni izraz koji generacijama prenosi i čuva kulturnu baštinu pojedinog naroda. Tradicijska glazba ima iznimnu važnost u očuvanju kulturne baštine, razvijanju osjećaja identiteta i olakšavanju međugeneracijskih veza. Ona je snažno sredstvo za povezivanje ljudi s njihovim korijenima i omogućava im razumijevanje vjerovanja, vrijednosti i tradicija njihovih predaka. Poštovanje i obnavljanje tradicionalnih glazbenih praksi omogućuje nam da dublje razumijemo kulturnu baštinu i ojačamo svoju vezu s korijenima. To pomaže društvima u očuvanju njihovog jedinstvenog identiteta u sve globaliziranijem svijetu. Nadalje, ona djeluje kao most između generacija. Pruža način starijim generacijama da prenesu svoje znanje, vještine i mudrost mlađim članovima zajednice. Prijenos tradicionalne glazbe omogućava očuvanje kulturnih praksi i vrijednosti, osiguravajući da se ne zaborave ili izgube tijekom vremena.

Hrvatska je izuzetno bogata nematerijalnom kulturnom baštinom kojom bi se trebali ponositi i prenositi je našoj djeci. Osim tradicije svojeg kraja, djeca uče o poštivanju i prihvaćanju drugih kultura te njihovih različitosti. Međimurje je regija koja se nalazi na samom sjeveru gdje Republika Hrvatska dijeli granicu sa Slovenijom i Mađarskom. Upravo takav geografski položaj uvjetovao je ispreplitanje različitih kultura i običaja koji su svoj utjecaj ostavili ne samo na običaje tog kraja već i na tradicijsko glazbeno stvaralaštvo.

Tema ovog završnog rada odnosi se na tradicijsku glazbu Međimurja te njenu primjenu u odgojno obrazovnom radu s djecom predškolske dobi. Prvi dio rada predstavlja pregled nekih aspekata tradicije i tradicijske glazbe Međimurskog kraja, narodnih instrumenata i narodne nošnje. Drugi dio rada obuhvatit će dječji folklor, rad odgajatelja s tradicijskom glazbom te pjesme na kajkavskom narječju koje su prilagođene za djecu predškolske dobi. Na samom kraju nalazi se zaključak završnog rada i popis korištene literature.

Poznato je da glazba ima velik utjecaj na opći razvoj djeteta i njegovu kreativnost. Glazba nas pokreće, stvara pozitivno okruženje i utječe na naš emocionalni i socijalni razvoj. Glazba je danas prisutna u mnogim aspektima našeg života te u našoj kulturi

ima veliku i važnu ulogu. Cilj ovog rada je prikazati važne značajke u radu s tradicijskom glazbom te njen utjecaj na djecu predškolske dobi.

2. TRADICIJSKA GLAZBA MEĐIMURJA

Folklorna glazba u Hrvatskoj uključuje društveno-ekonomske i kulturne prilike u kojima je živjelo stanovništvo određenih pokrajina te povijesna zbivanja koja su se dešavala na njenom teritoriju. Velik utjecaj na razvoj folklorne glazbe u Hrvatskoj imala su povijesna zbivanja na njenom teritoriju, pogotovo migracije stanovništva za vrijeme ratova s Turcima. Prema istraživanju tonskih odnosa u Hrvatskoj postoji šest glazbeno-folklornih područja, a to su: 1. Istra i Kvarner, 2. Dinarsko područje, 3. Dalmacija, 4. Slavonija i Baranja, 5. Međimurje i Gornja Podravina i 6. Sjeverozapadna Hrvatska (Hrvatsko Zagorje, Turopolje, Gornja Posavina, Bilogora, Žumberak i Gorski Kotar) (Muzička enciklopedija, 1974). Razlike između tih šest glazbeno-folklornih područja vidljive su u svim glazbenim elementima, pogotovo u tonskim nizovima i oblicima višeglasja.

Međimurje se od ostalih glazbeno-folklornih područja Hrvatske razlikuje po elementima pentatonike. Pentatonika je ljestvični niz od pet tonova koji mogu biti raspoređeni u razmacima većim od cijelog stepena. Može se javljati u različitim oblicima ovisno o rasporedu intervala pa tako razlikujemo anhemitonske i hemitonske pentatonske ljestvice.

Anhemitonska i hemitonska pentatonika

anhemitonska pentatonika (bez polustupke)

hemitonska pentatonika (s polustupkama)

Slika 1. Anhemitonska i hemitonska pentatonika (Završki, 1995: 43)

Anhemitonski je stariji oblik u kojem nema polustepena već je najmanji razmak između tonova cijeli stepen, dok hemitonski oblik ima polustepenski razmak između tonova. Hemitonska pentatonika je razvijenija te se još naziva ditonskom¹ (Muzička enciklopedija, 1974).

Melodija Međimurskih pjesama se zasniva na srednjovjekovnim tj. starocrkvenim tonskim načinima (dorski i eolski) te na čestoj upotrebi mola što stvara sjetan i pomalo tužan ugođaj pjesme (Vitez i Muraj, 2001).

Na području Međimurja svi članovi obitelji imali su svoja zaduženja i svoja prava. Djeca su većinom bila zadužena za čuvanje životinja, donošenje vode, okretanje sjena, čuvanje mlađe braće i sl. To vrijeme djeca su koristila i za igru koja je bila popraćena pjesmicama koje su ih naučili roditelji (Bajuk, 2020).

Ljudi su vodili svoje životinje na ispašu pa bi svaki slobodan trenutak koristili za izradu raznih predmeta od drva, a neki od njih bili su instrumenti. Stariji bi tad svirali i pjevali i prenosili svoje znanje i priče mladima.

Većina sjetnih pjesama Međimorskog kraja nastala je zbog dugogodišnjih izbivanja stanovnika. Zbog obaveze služenja vojnog roka, muškarci su odlazili od kuće pa se u njihovim pjesmama spominje ljubav prema ostavljenoj majci ili voljenoj djevojci te ljubav prema rodnom kraju. U pjesmama se često spominju i izgubljene ljubavi, čekanje dragog ili pak snovi o udaji gdje djevojke svojeg izabranika nazivaju golubom (Miholić, 2009).

Tradicijski plesovi su jedni od najstarijih plesova, a najpoznatiji u Međimurju su *kuritare* i *čardaš* uz koje je bitno spomenuti i Međimursku popevku kao važan oblik tradicijske glazbe. *Kuritare* je tzv. „međimurski drmeš“ na koji su stariji ljudi plesali u parovima sa svojim ženama ili pojedinačno. Pleše se tako da plesač stavi desnu ruku iza uha, a lijevu podboči i tako pleše. Za *čardaš* je karakterističan čvrst korak, a pleše se najčešće u kolu te se plesači kreću dva koraka u lijevu pa dva koraka u desnu stranu. Nakon određene kitice plesači kreću u lijevu stranu jedan za drugim kao da marširaju, zatim se okrenu u lijevo pa sve ponove dok se ne vrate na svoje mjesto. Ovaj ples može se plesati i u parovima, a razlikuje se od sela do sela. Međimurje je

¹ Ditonska pentatonika sadrži dvije velike terce.

specifično po različitim koracima određenih plesova unutar svakog sela što je svojevrsni folklorni fenomen. Instrumenti koji danas prate folklorne plesove u Međimurju su većinom tambure, a od starijih instrumenata to je najčešće cimbal, dok su nekad plesove pratili *bandisti* (limena glazba).

2.1. Međimurska popevka

Za Međimurje je karakteristična tradicionalna Međimurska popevka, a njeni prvi tekstovi pojavili su se krajem 16. stoljeća. Izvorno se izvodila a cappella, a kasnije se počela izvoditi uz pratnju glazbala. Međimurska popevka može se izvoditi jednoglasno, solistički ili u skupini. Pjesmu je obično započinjala najistaknutija pjevačica koja se nazivala *počimalja* (popevačica) ili najbolji pjevač *pređar* (vižar), a kasnije im se priključe ostali pjevači zajedno dalje pjevajući jednoglasno (Bajuk, 2020).

Međimurska popevka nalazi se na UNESCO-voj listi kao nematerijalno kulturno dobro čovječanstva zahvaljujući mnogim generacijama koje su prenosile tradiciju s koljena na koljeno. Za međugeneracijski prijenos tradicijske glazbe uglavnom su bile zaslužne žene, a kasnije brojni pjevači i pjevačice među kojima je najistaknutija Elizabeta Toplek, poznata kao teta Liza. Elizabeta Toplek ističe se kao najvjerniji glas i prenositelj tradicijske popevke na nove generacije te se smatra zaštitnim licem Međimurske popevke. Danas je Međimurska popevka jedan od najvažnijih oblika glazbenog izražavanja pomoću kojeg stanovnici Međimurja grade svoj osjećaj identiteta i pripadnosti (Međimurska popevka, 2023).

Zbog svojih karakteristika, a najviše pentatonike, danas je pogodna za upotrebu u popularnoj glazbi. Jedne od istaknutijih predstavnica suvremene hrvatske etno² glazbe na području Međimurja su Dunja Knebl i Lidija Bajuk.

Od početka 20. stoljeća pa sve do danas, Međimurska popevka se nastavila prenositi među generacijama zahvaljujući radu folklornih društava (Bajuk, 2020).

² Etno glazba – popularna glazba koja obuhvaća sastavnice tradicijske glazbe kao što su melodija, ritam, harmonija i sl.

Velik broj skladatelja i etnomuzikologa proučavao je i koristio Međimursku popevku u svojim djelima, a najistaknutiji među njima bio je Vinko Žganec. Uz njega vrijedi spomenuti i Florijana Andrašeca koji ne samo da je bio njegova desna ruka već je i sam sakupljao stare napjeve i zapisivao ih. Vinko Žganec se još kao srednjoškolac počeo baviti skupljanjem i bilježenjem pučkih popijevki iz Međimurja te je do 1912. godine zabilježio oko 50 pjesama. U bilježenju pjesama pomagali su mu neki pjevači-kazivači koji su dolazili kod njega, skicirali mu pučke melodije i otpjevali ih na temelju čega je on stvarao zabilješke. (Žganec, 2015.)

Vinko Žganec zapisao je više od 4000 pjesama, a neke od poznatijih su *Vehni vehni fijolica*, *Vuprem oči*, *Ljubav se ne trži*, *Daj mi Bože joči sokolove*, *Raca plava po Dravi...*

2.2. Narodni instrumenti Međimurja

Za vrijeme ispaše, ljudi su, kako bi prikrali vrijeme i malo se zabavili, sami izrađivali instrumente. Najpogodnija za izradu glazbala bila je kukuruzovina. Od dijela stabljike kukuruzovine izrađivala se klepetaljka tako da su se zarezale stranice koje bi se pri pokretu udarale u sredinu. Osim toga izrađivale su se zviždaljke od guščjeg pera ili od bazgove grančice tako da su se odstranili krajevi i napravila rupica za zrak. U Međimurju se često pjevalo spontano na otvorenim prostorima kao što su raskrižja cesta, ispred crkve i na livadama za vrijeme ispaše. U zatvorenim prostorima obično su to bile organizirane zabave kao što su svadbe i razne proslave koje su nerijetko bile uz pratnju glazbala.

Bandisti su bili svirači limene glazbe koji su pratili ples i pjesmu na otvorenom ili na svadbama. Djelovali su u okviru vatrogasnog društva ili kao gradska glazba, a osim limenih glazbala (truba, eufonija, trombona i tube) svirači su znali i svirati klarinet, flautu te udaraljke od kojih su najpoznatije doboš, veliki bubanj i činele. Na organiziranim zabavama svirali su manji sastavi koji su se nazivali mužikaši ili guci. Oni su svirali violine, kontrabas ili berde, bugariju i cimbal (Miholić, 2009).

Cimbal je žičano glazbalo koje se sastoji od drvene rezonantne kutije preko koje je napeto oko osamdesetak do stotinu žica različitih debljina po kojima se svira drvenim

štapićima koji se nazivaju cape. Svirao se tako da se stavio na stol ili na poseban stalak, a u hodu bi ga svirač držao obješenog oko vrata. Cimbal su izrađivali samouki seljaci koju su ujedno bili i svirači. Cimbal se osim u sastavu mužikaša svirao i solistički ili kao pratnja pjevačima (Miholek 2016).

Slika 2. Cimbal (Podravske širine)

Ljudi su rado voljeli pjevati i plesati u svojim kućama, ali u tim trenucima svirala su se tiša glazbala, obično violine i tambure ili solistička glazbala, citra ili dude (Miholić, 2009).

Dude su puhaće glazbalo koje potječe iz Podravine, a danas je u našim krajevima potpuno nestalo. Glazbalo se sastoji od mješine u kojoj se nalazi rezervoar zraka, cijevi u koju se puše, prebiralice i trubnja, dugačke sviraljke koja proizvodi stalan ton prilikom sviranja, a prebačena je preko ramena svirača (Miholić, 2009). Prilikom sviranja koristio se i poseban mijeh koji se nazivao laktača, a prednost je bila u tome da je svirač mogao istovremeno svirati i pjevati (Miholek, 2016).

Slika 3. Četveroglasne dude s laktačom (Hrvatska tradicijska glazbala, 2016)

2.3. Narodna nošnja

U posebnim prilikama nosila se svečana odjeća koja se razlikovala od svakodnevne odjeće. Po odijevanju se mogao i otkriti status pojedinca jer je odjeća udanih žena i muškaraca te starijih bila jednostavnija, a najviše se kitila odjeća djevojke i momka pred ženidbu. Je li žena udana također se moglo prepoznati po opremanju glave. Udane žene su na glavi nosile kapicu koja se nazivala *poculica*, a razlikovala se od sela do sela. *Poculica* se izrađivala od čipke te nije postojao neki organizirani oblik učenja izrade već su se vještine i način izrade prenosile s koljena na koljeno i unutar obitelji. U Međimurju se od čipke isključivo ukrašavala ženska odjeća, nikad muška. Djevojke koje nisu bile udane imale su nepokrivenu kosu, najčešće razdijeljenu po sredini i spletenu u dvije pletenice.

Slika 4. *Poculica*

U Međimurju su žene preko gornjeg dijela tijela prebacivale rubac. Rubac je bio velik i obično cvjetnog uzorka koji se prekrižio na prsima i vezao na leđima, a na nogama su žene umjesto opanaka nosile čizme ili visoke cipele koje su bile na vezanje. Motive kao što su rubac i čizmice možemo često vidjeti u tekstovima međimurskih popevki jer su to bili pokloni koje su muškarci nosili svojim izabranicama (Miholić, 2009).

Muškarci su nosili platnene *široke gaće* (hlače) i *platnenu robaču* (košulju) preko koje se navlačio crni *prusljek* (prsluk). Na nogama su nosili crne čizme, a na glavu su stavljali *crni škrljak* (šešir).

Slika 5. Narodna nošnja Međimurja (iz privatne arhive)

Na fotografiji je prikazana narodna nošnja međimurskog kraja. Muškarac u rukama drži bidru, tradicionalni kolač iz Međimurja. Kolač se radio od tradicionalnih namirnica koje su karakteristične za međimurski kraj kao što su orasi, mak i sir. Narodni običaj bio je da u vrijeme svatova mlade djevojke (*snehe*) plešu s bidrama na glavi za plodnost mladog bračnog para, a mnoga kulturno-umjetnička društva i danas njeguju taj tradicijski ples.

3. FOLKLOR I DJECA RANE I PREDŠKOLSKE DOBI

Folklor je nematerijalna kulturna baština koja se temelji na tradiciji neke kulturne zajednice.

Danas se gubi osnovni razlog folklornih plesova koji je bio središnji događaj okupljanja zajednice, već se folklor sve više povezuje sa izvedbom na pozornici kao scenski izraz. Pretjerano pojednostavljenje i uljepšavanje gubi ljepotu i mijenja tradiciju izvedbe folklornih plesova uglavnom zbog želje da se sviđa gledateljstvu.

Kada govorimo o glazbenom folkloru djece u to ne ubrajamo samo igre s pjevanjem već i dječje pjesmice, brojalice i sve vrste dječjeg recitiranog ritmičnog govora te dječje glazbene instrumente. Za djecu postoje folklorne igraonice koje se održavaju u dječjim vrtićima ili se neke skupine intenzivnije bave folklorom. Tamo djeca osim igra s pjevanjem mogu naučiti osnovne ili stilizirane korake narodnih plesova i kola te se kroz igru i zabavan način upoznaju s narodnim nošnjama, običajima i instrumentima tog kraja. Bitno je djecu naučiti da su te pjesmice i ono čime se igraju tradicionalne vrijednosti, no ne treba to previše isticati kao i kod drugih područja gdje se koriste sadržaji iz prošlosti. Ako djecu naučimo da na folklor gledaju kao nastup na pozornici i pred publikom gdje sve treba biti točno i pravilno izvedeno, izgubit ćemo njihovu spontanost i opuštajuću igru te stvoriti osjećaj da ono što trebaju naučiti su komplicirani koraci i pokreti. Najvažnije je da djeca uživaju i da su slobodna te zbog toga ne treba inzistirati kojom nogom će dijete započeti ples ili na koju stranu će se okrenuti već će to djeca kako budu starija sama uviđati i dogovarati se sama međusobno (Gospodnetić, 2015).

Kod folklornih plesova razvija se i osjećaj za ritam i motoriku. Kada govorimo o Međimurskom folkloru obično su to plesovi u kolu. Kretanjem po kružnici jednostavnim plesnim koracima ili samo koračajući u određenom metru, kod djece možemo osvijestiti osjećaj za ritam. Savladavajući jednostavne korake, dodaju se novi elementi kao što je pljeskanje rukama ili okret te time djeca uz ritam razvijaju motoriku i koordinaciju pokreta. Kod djece ritam možemo razvijati i sviranjem na dječjim tradicijskim instrumentima u koje ubrajamo lončani bas – prda, žveglice, svirale od kukuruzovine, zvona, rog i sl. Osim toga, djeca mogu stvarati zvukove vlastitim tijelom udarcima nogama o pod, pljeskanjem rukama po različitim dijelovima tijela, pucketanjem prstima te na taj način mogu postići različite zvukove i ritam. Kretanje po prostoriji i izvođenje pjesmica u različitim ritmičkim obrascima također može biti odlična vježba za razvijanje osjećaja za mjeru i tempo (Knežević, 2005).

3.1. Uloga odgajatelja u radu s tradicijskom glazbom

Prije svega odgajatelj se mora pripremiti za aktivnost koju će provoditi s djecom u vrtiću. Najprije je bitno odabrati temu i što će raditi s djecom prilikom čega se mora obratiti pozornost da je pjesma primjerena dobi djece i njihovim interesima te da je sadržaj kvalitetan i umjetnički vrijedan. Ukoliko je pjesmica nepoznata odgajatelju, on prvo sam treba proučiti notni zapis i tekst kako bi pojasnio nejasnoće i nepoznate riječi (Gospodnetić, 2015).

Prilikom planiranja i realiziranja raznih aktivnosti bitne su stručne kompetencije odgajatelja te njegova osviještenost o važnosti glazbenih sadržaja u odgojnoj skupini. Također je bitna i motivacija odgajatelja kojom se stvara pozitivno okruženje u skupini i zainteresiranost djece (Miočić, 2012).

Odgajatelj bi trebao pažljivo birati riječi i koristiti one koje su djeci jasne i čije značenje djeca razumiju. U radu s djecom trebalo bi izbjegavati termin „učenje“ kao npr. „danas ćemo učiti pjesmu“. Cilj odgajatelja nije naučiti djecu pjesmicu ili pokrete već da su djeca okružena glazbom te kroz igru razvijaju ritam, melodiju i pokret (Gospodnetić, 2015).

Cilj rada s tradicijskom glazbom u odgojno-obrazovnim ustanovama je približiti djeci baštinu tradicijskog stvaralaštva i očuvanje tradicije određenog kraja, a pritom podržati dječju znatiželju i volju za učenjem. Zadaća odgajatelja je motivirati dijete na učenje folkloru i pri tom poticati djetetov cjeloviti razvoj. Dijete bi trebalo razvijati kritičko mišljenje i samostalnost, stvarati pozitivnu sliku o sebi te razvijati posebna znanja, vještine i senzibilitet prema narodnoj baštini. U radu s tradicijskom glazbom potrebno je uvažiti posebnost i osobnost svakog djeteta i u skladu s tim razvijati osjećaj za ritam te sposobnost razumijevanja i pamćenja (Seme Stojnović i Vidović, 2012).

4. PJESMARICA ZA DJECU RANE I PREDŠKOLSKE DOBI NA KAJKAVSKOM NARJEČJU

Prema Hedi Gospodnetić (2015: 86) prilikom odabira pjesama za rad s djecom potrebno je obratiti pozornost da su pjesme prilagođene tekstom, opsegom i stilom bez obzira jesu li to umjetničke (komponirane) pjesme ili su narodne (folklorne, tradicijske). Pjesme koje pjevamo s djecom možemo podijeliti na pjesme za mlađu, srednju i stariju dobnu skupinu, a dobne skupine se razlikuju po opsegu glasa pjesme. Opseg glasa za mlađu dobnu skupinu (3- 4 godine) je od e1 do a1, za srednju dobnu skupinu (4- 5 godina) je od d1 do a1 ili h1, a za stariju dobnu skupinu (5- 7 godina) je od c1 do c2, eventualno do e2. Ukoliko odgajatelj smatra da je pjesma djeci previsoka, na klavijaturi može koristiti tipku *transpose* kojom će spustiti tonalitet za jedan ili više tonova.

Na samom početku potrebno je odraditi vježbe disanja i vježbe upjevavanja. Vježbe disanja moraju biti kratke sa određenim zadatkom. Npr. djeca moraju zamisliti da se ispred njih nalazi svijeća koju moraju ugasiti kratkim i brzim udarima daha (Dobrota, 2012). Vježbe disanja mogu se odraditi pomoću priče.

Primjer priče za vježbe disanja: Danas je rođendan našeg prijatelja, ali on nije imao vremena napuhati sve balone pa ćemo mu mi pomoći (oponašamo puhanje balona tako da udahnemo kroz nos i ispuhujemo sav zrak iz usta). Super! No, odjednom je počeo puhati jak vjetar i otpuhao je naše balone (oponašamo puhanje vjetra tako da polako ispuhujemo sav zrak iz usta). Idemo brzo da ih uhvatimo. Brzo trčimo za balonima da nam ne odlete (trčimo na mjestu, udahnemo na nos te kratkim i brzim udarima daha ispuhujemo zrak na usta). Sad kad smo uhvatili naše balone možemo odmoriti i otići na tortu. Hvala vam puno na pomoći!

Nakon što smo završili s vježbama disanja prelazimo na upjevavanje. Prije pjevanja pjesme potrebno je razgibati glasnice i napraviti nekoliko vježbi upjevavanja, a najčešće se upjevavamo na slogovima: NA, NE, NI, NO, NU. Vježbu je potrebno najprije opisati, a onda i demonstrirati. S djecom se uglavnom upjevavamo u tonalitetu C-dura jer on sadrži opseg tonova koji su najprirodniji dječjem glasu. Započnemo tonom c1 i upjevamo se po tonovima C- dur ljestvice uzlazno i silazno određenim slogovima.

Primjeri vježbi za upjevavanje:

Vježba 1:

Vježba 1 se po želji odgajatelja može pjevati *staccato* i *legato*.

Vježba 2:

Vježba 3:

Vježba 4:

Pjesme se sa djecom uče *igrom jeka* ili *igrom lovca*. *Igra lovca* je pogodna za učenje jednostavnijih pjesama ili pjesama koje su već djeci poznate gdje odgajatelj pjeva pjesmu nekoliko puta, a djeca mu se postepeno uključuju i pjevaju s njim. Za razliku od *igre lovca*, *igra jeka* se koristi prilikom učenja djeci nepoznate pjesme gdje nakon što odgajatelj otpjeva pjesmu u cijelosti podjeli je u fraze. Pjesma se uči frazu po

frazu, a fraze moraju biti smislene i predstavljati logične melodijsko-ritamske i tekstualne cjeline. Najprije odgajatelj otpjeva frazu, a zatim djeca ponavljaju za njim sve dok je ne usvoje. Djeca su usvojila frazu kad je ona ritmički i intonacijski točno izvedena. Nakon što su usvojene sve fraze, pjesma se pjeva u cijelosti. Brzinu izvođenja tj. tempo svake pjesme će odrediti odgajatelj ovisno o karakteru pjesme i dobne skupine (Dobrota, 2012).

Za međimursku popevku su karakteristični skokovi u melodiji što predstavlja velik problem u obradi pjesama za mlađu dobnu skupinu. U nastavku rada predstavljene su narodne pjesme koje su izvorno objavljene bez akorada. Pri određivanju akordske pratnje, pokušala sam pronaći ravnotežu između latentno vrlo bogatih mogućnosti harmonizacija i praktičnih potreba izvođenja.

4.1. Ftiček veli

Pjesma je zapisana u d- molu u dvočetvrtinskoj mjeri, a sastoji se od osam taktova i ima šest strofa. Opseg pjesme je od d1 do a1. Zbog velikih skokova u melodiji i šesnaestinki u sedmom taktu pjesma je prikladna za rad sa starijom i srednjom dobnom skupinom. U petom i šestom taktu su prisutni elementi pentatonike te je ovakav pomak (g, f, c) jedan od elemenata međimurskih melodija.

Ova pjesma se u vrtiću može pjevati u sklopu obilježavanja Valentinova. U Međimurju je za Valentinovo poznata izreka „Ftičeki se ženiju“ što bi značilo ptičice se žene, vjenčaju. Kao motivacijski dio možemo pitati djecu što oni misle odakle taj naziv i što on znači, a zatim im ispričati kako je to dio običaja u vrijeme obilježavanja Valentinova. U jutro za Valentinovo roditelji bi po dvorištu sakrili peciva (obično su to bile pletenice u obliku ptičica) koje bi djeca nakon buđenja otišla tražiti. Kad bi djeca pronašla sva peciva, roditelji bi im pričali da su to ostaci sa svadbe vrapčića koji su imali svadbenu svečanost noć prije samog Valentinova. Ono što vrapčići nisu mogli pojesti, ostalo je dječici ujutro u njihovom dvorištu.

Nakon što su odrađene vježbe disanja i upjevavanja, odgajatelj mora odsvirati i otpjevati pjesmu i objasniti nepoznate riječi. Budući da pjesma ima šest strofa, odgajatelj po potrebi može izostaviti nekoliko strofa. Pjesmu ćemo učiti prvo po

frazama, a kasnije po kiticama jer će im već biti poznata melodija. Prva fraza započinje u prvom taktu i traje sve do kraja četvrtog takta, a druga fraza započinje u petom taktu i traje do osmog takta. Pomoću „igre jeke“ djeca mogu najlakše naučiti pjesmu tako da im odgajatelj prvo otpjeva i odsvira frazu, a na znak „tri i“ djeca je ponove itd. Potrebno je obratiti pozornost na skok u melodiji između petog i šestog takta (f1 do d1) i neutralnim slogom „NA“ ponoviti nekoliko puta.

Ftiček veli

Međimurje

1. Fti - ček ve - li, fti - ček ve - li da se že - nil bo - de,
 2. Ze - mi me - ne, ze - mi me - ne, pre - pi - sa - nu fti - cu,
 3. Ne - čem te - be, ne - čem te - be, pre - pi - sa - nu fti - cu,
 4. Ne - maš hi - žu, ne - maš hi - žu kak ni ja si - ro - mah,
 5. I - mam hi - žu, i - mam hi - žu, od sla - mi - ce hi - žu,
 6. Od sla - mi - ce do sla - mi - ce, čip, čip, čip, čip, ho, ho,

5 ha, a, aj, da se že - nil_ bo - de.
 ha, a, aj, pre - pi - sa - nu_ fti - cu.
 ha, a, aj, pre - pi - sa - nu_ fti - cu.
 ha, a, aj, kak ni ja si - ro - mah.
 ha, a, aj, od - sla - mi - ce_ hi - žu.
 ha, a, aj, to je na - ša_ hi - ža.

Nepoznate riječi: ftiček – ptić, bode – bude, hiža – kuća, prepisana – šarena

4.2. Protuletje nam dohaja

Pjesma je zapisana u šest osminkoj mjeri, a sastoji se od osam taktova i samo jedne strofe. Opseg pjesme je od h do c2 i prikladna je za stariju dobnu skupinu. U šest osminkoj mjeri osminka traje jednu dobu. Prilikom izvođenja pjesme treba obratiti pozornost na pauzu koja se nalazi na kraju četvrtog i osmog takta. Pjesmu učimo pomoću „igre jeke“, a nakon što su djeca savladala tekst i ritam, dodajemo melodiju. U trećem i šestom taktu treba obratiti pozornost na skokove čiste kvarte melodiji. U trećem taktu nalazi se skok d1- g1, a u šestom skok g1- c2 pa je taj dio potrebno više puta ponoviti. Ponavljati možemo pomoću neutralnog sloga „NA“. Kako

ponavljanje istog dijela ne bi bilo monotono možemo ubaciti pokrete koje će djeca raditi prilikom pjevanja. Kako je tekst koji trebamo ponavljati riječ fijolica (ljubičica) oponašat ćemo rast cvijeta koji proviruje svoju glavu iz grma. Najprije svi čučnemo i polako se dižemo u uspravni položaj podižući ruke iznad glave i otvarajući ih prema van kao cvijet. Osim toga, možemo pri svakom ponavljanju skočiti u vis ili pljesnuti rukama. Pjesma je veselog karaktera i govori o dolasku proljeća kojem se veseli i ljubičica. Budući da je kratka, može se ponoviti na neutralni slog „NA“, a onda ponovno s tekstom.

Protuletje nam dohaja

Međimurje

Pro - tu - let - je nam do - ha - ja, sva - ki mu se ve - se - li,
 is - pod gr - ma fi - jo - li - ca svu gla - vi - cu vun dr - ži.

Nepoznate riječi u pjesmi: Protuletje – proljeće, Dohaja – dolazi, Fijolica – cvijet, Ljubičica, Vun – van

4.3. Lepo mi poje

Pjesma *Lepo mi poje* je zapisana u dvočetvrtinskoj mjeri, a sastoji se od jedanaest taktova i dvije strofe. Pjesma ima nepravilnu oblikovnu strukturu (ima jedanaest taktova umjesto uobičajenih osam) - malu periodu s unutarnjim proširenjima u četvrtom, devetom i desetom taktu. Opseg pjesme je od c1 do c2 pa je prikladna za stariju dobnu skupinu.

Kod upjevavanja i vježbi disanja mogu se koristiti slogovi „ha, ha, ha, ha“ koji se spominju u pjesmi. Upjevat ćemo se uzlazno i silazno po tonovima C- dur ljestvice, a prilikom vježbe disanja zrak ćemo ispuhati na usta koristeći glas „h“. Za motivacijski dio sa djecom možemo igrati igru „oslušivanja i glasanja“. Djecu podijelimo u nekoliko skupina i svakoj skupini odredimo jedan zvuk glasanja neke ptice. Npr.

jedna grupa će biti vrabac i glasati se „živ, živ“, druga grupa sova i glasati se „hu, hu“, treća gavran i glasati se „ga, ga“. Kad svaka grupa ima određenu pticu koju će oponašati, svi zatvore oči, polako se kreću po prostoriji i glasaju se. Kada dijete čuje blizu sebe glasanje ptice svoje grupe uhvati svoj par za ruku i nastave se glasati dok svi ne budu na okupu.

Na kraju petog i jedanaestog takta treba obratiti pozornost na pauzu kako se ne bi prerano vratili na početak pjesme. Na jednu pauzu možemo udariti nogom o pod, a na drugu pljesnuti rukama.

Lepo mi poje

Međimurje

1. Le - po mi po - je čr - ni kos, ha, ha, ha, ha!
 2. Ta - mo v ze - le - nem bu - ko - vju, ha, ha, ha, ha!

6 Le - po mi po - je čr - ni kos, oj, čr - ni kos, oj, čr - ni kos!
 Ta - mo v ze - le - nem bu - ko - vju, oj, bu - ko - vju, oj, bu - ko - vju!

Nepoznate riječi u pjesmi: lepo-lijepo, poje-pjeva, črni-crni

4.4. Kiša pada, trava raste

Pjesma *Kiša pada, trava raste* je zapisana u dvočetvrtinskoj mjeri. Sastoji se od devet taktova te ima tri strofe. Opseg pjesme je od c1 do c2 pa time odgovara starijoj dobnoj skupini. Početkom petog takta nalaze se znakovi za ponavljanje koji završavaju u devetom taktu. Kad se pojedina strofa otpjeva do kraja ponovno se ponavlja dio koji je unutar znakova za ponavljanje i tek onda se prelazi na sljedeću strofu.

Prije nego krenemo na učenje pjesme, potrebno je motivirati djecu na rad. Za motivaciju odgajatelj može s djecom igrati igru „Jesenski vjetar“. Zajedno s djecom zamislimo da smo veliko drvo s kojeg vjetar želi skinuti svaki list. Raširimo noge da

nas vjetar ne sruši, podignemo ruke iznad glave i zatim počinje puhati vjetar koji najprije puše polako pa onda sve jače i jače. Ovaj dio priče možemo iskoristiti za vježbe disanja tako da oponašamo puhanje vjetra. Udahnemo na nos i kroz usta ispuhujemo sav zrak. Ponovimo nekoliko puta, a zatim nastavljamo igru. Kako se njišemo ovisi o jačini puhanja vjetra pa najprije njišemo samo prstima, rukama i zatim cijelim tijelom. Sad kad je lišće otpalo, vjetar je jako sretan pa se igra. Prvo ga podigne jako visoko pa ga onda spusti dolje na zemlju. Zamislimo da smo mi lišće. Čučnemo, poskočimo, potrčimo nekoliko koraka pa to ponovimo nekoliko puta. Ali vjetru je brzo dosadila ova igra pa je počeo puhati lagano. Legnemo na leđa i kotrljamo se malo u jednu pa u drugu stranu. Odjednom je počela padati kiša. Promatrat ćemo kako pada kiša i slušati kako puno malih kapljica pada i udara na tlo. Igrat ćemo se kiše pa sjednemo na pod i podignemo ruke iznad glave. Naši prsti su kišne kapljice koje padaju na zemlju i pri tom možemo slušati kako bubnjaju po tlu tako da prstima lupkamo po podu. Kad je kiša prestala okolo nas su nastale lokvice koje moramo preskočiti. Kad ih sve preskočimo, ponovit ćemo još jednom preskačući ih sa obje noge.

Nakon što su djeca usvojila tekst i melodiju pjesme, upoznat ćemo ih s dinamikom. Na dijelu gdje su znakovi za ponavljanje (od petog do devetog takta) pjevat ćemo pjesmu prvi puta glasnije, a kad ponavljamo pjevat ćemo tiše, po principu *pitanje-odgovor*.

Kiša pada, trava raste

Medimurje

1. Ki - ša pa - da, tra - va ra - ste, go - ra ze - le - na,
 2. U toj go - ri ra - ste dr - vo tan - ko, vi - so - ko,
 3. Pod njim sje - di dje - voj - či - ca, bra - tac po - red nje,

5. Ki - ša pa - da, tra - va ra - ste, go - ra ze - le - na.
 u toj go - ri ra - ste dr - vo tan - ko, vi - so - ko.
 pod njim sje - di dje - voj - či - ca, bra - tac po - red nje.

4.5. Raca plava po Dravi

Pjesma *Raca plava po Dravi* zapisana je u dvočetvrtinskoj mjeri, a ima devet taktova. Sastoji se od tri kitice od kojih se ponavlja dio od šestog do devetog takta gdje se nalaze znakovi za ponavljanje. Opseg pjesme je od c1 do c2 te je prikladna za djecu starije dobne skupine. Pjesma je napisana u dorskom modusu na tonu C, a u drugom taktu se nalazi unutarnje proširenje te pjesma ima „nepravilan“ broj taktova (devet).

Kao motivaciju za rad s ovom pjesmom možemo koristiti igru koja se zove „Od izvora do ušća“. Najprije postavimo djeci pitanja jesu li ikad bili na Savi, Dravi ili nekoj drugoj rijeci. Zatim im postavimo pitanje jesu li ikad razmišljali odakle ta velika rijeka dolazi i je li svuda tako velika. Nakon ovih pitanja slijedi objašnjenje da od malih izvora nastaju potočići i potoci, a od njih velike rijeke. Rijeke izvire u planinama kad se ispod kamenja nakupi mnogo vode i kad nema više dovoljno mjesta voda izvire na površinu. Zamislit ćemo neku rijeku pa ćemo je pratiti od njezinog izvora sve do ušća gdje se ona može ulijevati u veliko more. Mi ćemo biti mali izvor, napraviti ćemo čučanj i polako se dizati kao da izvirujemo. Kad se voda oslobodila tijesnog prostora ispod kamenja, počela je veselo skakutati od kamena do kamena i slijevati se u dolinu. Sada ćemo i mi skakutati od kamena do kamena na način da ćemo prvo poskočiti desnom nogom koso naprijed dok lijevu nogu držimo skvrčenu, a zatim ćemo poskočiti lijevom nogom koso naprijed držeći desnu nogu skvrčenu pri čemu su nam ruke prekržene na leđima. Stigli smo do doline gdje je nastao potočić koji lagano teče kroz livade, a tu i tamo možemo čuti kako žuboreći udara u kamenje i onda opet mirno teče dalje. Sjednemo u „turski“ sijed pa rukama pokazujemo valovito kretanje vode. Na dogovoreni znak pljesnemo rukama kao potočić koji udara o kamen. Sada je od potočića nastao pravi potok pa ćemo ga pokušati prekoračiti. Načinit ćemo veliki korak jednom nogom, odmah se okrenemo i prekoračimo i drugom nogom. Potok je sad već jako širok pa ako ga želimo prijeći moramo izgraditi most. Svi legnemo potrbuške, upremo rukama i nogama o pod i podignemo tijelo. Most se srušio pa ga moramo izgraditi ponovo i tako nekoliko puta.

Prilikom učenja pjesmice mora se obratiti pozornost na skokove između tonova i taj dio ponoviti više puta s djecom. Melodijski skokovi nalaze se u prvom i četvrtom taktu (c2 na g1).

Raca plava po Dravi

Međimurje

1. Ra - ca pla - va po Dra - vi, po Dra - vi, kor - pu ne - se na gla - vi.
2. Vi - del sam te na bro - du, na bro - du, po - znal sam te po ho - du.
3. Vi - del sam te v go - ri - caj, v go - ri - caj, po - znal sam te po špi - caj.

6 Hej, haj, to le - to da nam ro - ži - ce cve - to.

Nepoznate riječi u pjesmi: raca-patka, plava-pliva, korpa- košara, videl-vidio, leto-godina, rožice-ružice, cveto-cvjetaju

4.6. Ćuk sedi

Pjesma je zapisana u dvočetvrtinskoj mjeri, a sastoji se od osam taktova i tri strofe. Opseg pjesme je od d1 pa do d2 i odgovara starijoj dobnoj skupini. Melodija je za veliku sekundu iznad opsega dječjeg glasa pa ukoliko je ton d2 djeci previsok može se koristiti opcija *transpose*.

Da bi motivirali djecu za pjevanje pjesme *Ćuk sedi* možemo ih najprije upoznati sa izgledom te ptice tako da im pokažemo fotografiju ćuka.

Slika 6. Ćuk (preuzeto: <https://www.ptice.info teme/1328/>)

Ćuk je ptica koja spada u red sova pa je isključivo budan noću. Prije nego krenemo učiti pjesmu, igrat ćemo igru „Dan, noć“, ali na način da ćemo kad je dan čučnuti i spavati kao ćuk, a kad je noć ustati i letjeti kao ćuk.

Radi lakšeg usvajanja teksta, pjesma se može prvo naučiti kao brojalica. Odgajatelj može po potrebi izostaviti zadnju strofu. Najprije naučimo tekst po frazama uz pljeskanje ritma pomoću *igre jeke*. Prvo odgajatelj uz pljeskanje ritma govori tekst prve fraze, a zatim djeca ponove. Kad su djeca usvojila prvu frazu, prelazimo na drugu i tako dalje. Kako bi zadržali dječju pozornost i ponavljanje učinili manje monotonim u sljedećem ponavljanju postavimo zadatak da djeca kad plješću ritam i ponavljaju tekst moraju stajati na jednoj pa kasnije na drugoj nozi.

1.Fraza: Ćuk sedi, ćuk sedi na zelenom boru

2.Fraza: Ćuk sedi, ćuk sedi milo se zgedava

3.Fraza: On gledi, on gledi, grlicu bez para

4.Fraza: On gledi, on gledi, tožno premišljava

Pri učenju pjesme kao brojalice možemo upotrijebiti udaraljke. Za početak svi zajedno kucamo metar pa zatim ritam. Nakon što djeca usvoje ritam i metar, podijelimo ih u dvije skupine. Najprije jedna grupa kuca ritam, a druga metar te se kasnije zamijene.

Kad su djeca usvojila ritam i tekst pjesme, dodajemo melodiju. Odmah na kraju drugog i početkom trećeg takta je veliki skok za cijelu oktavu (od d1 do d2) pa je taj dio potrebno nekoliko puta ponoviti. Prilikom upjevavanja možemo napraviti vježbu „dizalo“ tako da svi zajedno pjevamo *glissando* od tona d1 do tona d2.

Ćuk sedi

Medimurje

1. Ćuk se - di, — ćuk se - di, na ze - le - nom bo - ru,
 2. On gle - di, — on gle - di, gr - li - cu bez pa - ra,
 3. Ho - di sej, — ho - di sej, gr - li - ca bez pa - ra,

5. Ćuk se - di, — ćuk se - di, mi - lo se zgle - da - va.
 on gle - di, — on gle - di, to - žno pre - mi - šlja - va.
 nej - dem nej, — nej - dem nej, ar me maj - ka ka - ra.

Nepoznate riječi: sedi-sjedi, zglodava-promatra, gledi-gleda, tožno-tužno, hodi sejdodi tu, nejdem nej-neću ne, kara-grdi

4.7. Zibu haju

Pjesma *Zibu haju* zapisana je u dvočetvrtinskoj mjeri. Sastoji se od deset taktova i jedne strofe. Opseg pjesme je od e1 do h1 te je prikladna za djecu srednje dobne skupine.

Ova se pjesma u Međimurju pjeva djeci kao uspavanka ili kao utjeha kad plaču. Tekst pjesme nije uobičajen za uspavanke jer govori o djetetu koje je palo s kolica, jelo grah i sve se raspuknulo pa je zbog toga pjesma djeci vrlo zanimljiva i smiješna. Osim toga u pjesmicu se umjesto riječi dijete može pjevati ime pojedinog djeteta.

Prije nego se djeca upoznaju s pjesmom bilo bi dobro izvesti nekoliko vježbi upjevavanja budući da pjesma počinje visokim tonom (h1).

Zibu, haju

Goričani

Zi - bu, ha - ju, de - te ma - lo, s ko - ca pa - lo,
gra - ha se na - je - lo, se se ra - zle - te - lo.

Nepoznate riječi: s koca palo- palo sa svinjca, razletelo- raznijelo

4.8. Sim tam teče bistra voda

Pjesma *Sim tam teče bistra voda* zapisana je u dvočetvrtinskoj mjeri. Pjesma se sastoji od osam taktova i jedne strofe, a opseg pjesme je od e1 do c2. Zbog velikih skokova kvarte i kvinte može se pjevati sa djecom starije dobne skupine. Tijekom pjevanja pjesmice bilo bi dobro ponoviti dijelove gdje se nalaze skokovi (prvi i peti takt). Pjesma se može podijeliti i naučiti u dvije fraze „igrom jeke“.

1.Fraza: Teče, teče bistra voda njoj je ime Sava

2.Fraza: Po njoj plava nova šajka zlatom okovana

Tekst pjesme govori kako teče rijeka Sava, a po njoj plovi lađa. Za motivaciju također možemo koristiti igru „Od izvora do ušća“ koja je opisana u 5. Primjeru pjesme *Raca plava po Dravi* jer igra spominje rijeke i njihovo putovanje od izvora sve do ušća.

Sim tam teče bistra voda

Goričani

Sim tam te - če bi - stra vo - da njoj je i - me Sa - va;
po njoj pla - va no - va šaj - ka zla - tom o - ko va - - na.

Nepoznate riječi u pjesmi: plava-plovi, šajka-lađa

4.9. Tri ftičice goru preletele

Pjesma je zapisana u dvočetvrtinskoj mjeri, a sastoji se od osam taktova i jedne strofe. Opseg pjesme je od c1 do a1 te je prikladna za djecu srednje i starije dobne skupine.

Prije nego krenemo učiti pjesmu uhvatimo se svi u kolo. Zakoračit ćemo desnom nogom u desnu stranu, a lijevom nogom ćemo stati ispred desne. Prvi korak desnom nogom će biti teži, a drugi korak lijevom nogom lakši. Za vrijeme plesanja kola odgajatelj mora brojati ritam. Kad djeca usvoje pokrete, nastavljaajući plesati u kolu odgajatelj počne pjevati pjesmu *Tri ftičice goru preletele* što će ujedno biti i prvi susret djece s tom pjesmom. Nakon toga odgajatelj ponovno odsvira i otpjeva pjesmu pa djeca krenu ponavljati za njim. Budući da je pjesma kratka i tekst se ponavlja, nema potrebe da se pjesma uči po frazama. Kad djeca usvoje melodiju, ponovno ćemo se

uhvatiti u kolo ovaj put i pjevajući pjesmu. Bitno je obratiti pozornost da se pleše u ritmu, tj. da desna noga zakorakne na prvu dobu, a lijeva na drugu dobu. Nakon što se otpjeva pjesma može se promijeniti smjer kretanja što znači da ćemo krenuti lijevom nogom tešku dobu, a desnom ispred nje laku dobu.

Tri ftičice goru preletele

Sv. Marija

Tri fti - či - ce go - ru pre - le - te - le,
 tri fti - či - ce go - ru pre - le - te - le.

Nepoznate riječi: ftičice- ptičice, preletele- preletjele

4.10. O Jelo Jelica

Pjesma *O Jelo Jelica* zapisana je u dvočetvrtinskoj mjeri. Sastoji se od sedam taktova i ima 15 strofa. Opseg pjesme je od d1 do a1 što odgovara djeci mlađe, srednje i starije dobne skupine ovisno o broju kitica i načinu obrade. Zbog velikog broja strofa odgajatelj po potrebi može izostaviti nekoliko strofa, ovisno i o dobnoj skupini djece.

Primjer za motivaciju djece mlađe dobne skupine je igra „Zaspala je Jelica“. Djeca se slobodno kreću po prostoriji ili plešu na mjestu dok odgajatelj u pozadini svira pjesmu *O Jelo Jelica* kako bi im melodija „ušla u uho“. Na odgajateljeve riječi „Zaspala je Jelica“ djeca moraju leći na pod kao da spavaju.

O Jelo Jelica

Kotoriba

(O Je-lo, Je-li ca,) za-si-pa-la je-ze-ro; (za-si-pa-la je - ze - ro.)

(O Jelo, Jelica!) Pod jezerom beli grad. Op.
Vu gradu su palače.
Vu palači beli stol.
Kolo stola klopčice
Na njih sede divojke.
Dobro švelo šivale.
Svilom bi mu šivala.
S koprivom bi punila.
Daj bi znala videla.
Da me stari dopane.
S konci bi mu šivala.
Zlatom bi mu punila.
Daj bi znala, videla.
Da me mladi dopane.

Nepoznate riječi: zasipala³-arhaični izraz nepoznatog podrijetla, vu-u, beli-bijeli, koliko, klopčice-klupice, švelo-odjeća

4.11. Vu polju nam trava detelina

Pjesma je zapisana u dvočetvrtinskoj mjeri i ima četiri takta, a u četvrtom taktu se mijenja mjera u tročetvrtinsku. Sastoji se od 16 strofa, a opseg pjesme je od e1 do a1 što odgovara za djecu starije i srednje dobne skupine.

Duljina pjesme mogla bi predstavljati problem kod djece pa odgajatelj po potrebi može izostaviti nekoliko strofa. U prvom dijelu pjesma govori o djevojci koja je sa srpom u polju požela travu i djetelinu te ju dala konjima da jedu.

Za motivaciju možemo koristiti igru „Na seoskom imanju“. U seoskom dvorištu nalaze se patke, guske, kokoši među kojima je i pijetao. U staji se nalazi konj, a sve njih čuva pas. Sada ćemo zamisliti da ulazimo na jedno takvo dvorište i tražimo ljude koji tamo rade. Na ulazu leži pas čuvar, a glava mu je naslonjena na prednje šape te

³ Značenje riječi zasipala može se prevesti kao napunila. U ovom primjeru to bi značilo da je Jela napunila jezero što odgovara kontekstu pjesme. Ova verzija pjesme nije uobičajena te je poznato da početak pjesme glasi „O Jelo, Jelice, zaspala kraj jezera“...

pospano žmirka na suncu. Hajde, sad svi kleknimo! Sjest ćemo na pete, podbočiti ćemo laktove na pod, a glavu stavimo na ruke. Sasvim polako dignemo glavu pa onda trup i čvrsto se podbočimo na ruke. Zatim glavu nagnemo natrag i onda opet legnemo da se poput psa ispružimo nekoliko puta. Evo dolazi seljanka sa velikom metlom da mete dvorište, hajde da i mi metemo. Uzmemo metlu u ruke i polako hodamo prema naprijed. Nakon što napravimo osam koraka okrenemo se i vratimo pa to ponovimo nekoliko puta jer je dvorište jako veliko. Kad smo pomeli dvorište, vrijeme je da nahranimo kokoši. Moramo široko razbacati zrnje da nahranimo sve kokoši, najprije jednom pa zatim drugom rukom. Kokoši su jako sretni i vrijedno ključaju svoju hranu. Ključat ćemo i mi tako da ćemo kleknuti i sklopiti ruke poput kljuna, zatim ćemo se sagnuti i ključati pri čemu se moramo pomicati naprijed. Samo pijetao ne želi ključati već ponosno šeće među kokošima. Promatra ih, na trenutak stane, mahne krilima pa kukurijekne i nastavi dalje šetati. Oponašat ćemo pijetla i kad mašemo krilima polako se zibamo na prstima.

Kod učenja pjesme i izgovaranja teksta potrebno je obratiti pozornost na drugačiji ritam u drugom taktu (nakon osminke je četvrtinka s točkom koja traje dobu i pol). Na kraju pjesme se nalazi četvrtinska pauza na koju djeca moraju pljesnuti ili udariti nogom o pod jer će bez toga žuriti i prerano krenuti pjevati početak.

Vu polju nam trava detelina

Kotoriba

Njo mi ženje gizdava divojka. - (Njo mi ženje).
 Svetlem srpom z belami rukami. - (Svetlem srpom).
 Kaj našela, to pred konje dela. -
 Pijte ječte moga braca konji.
 Jel pojdete dalko po divojku.
 Po divojku po moju nevestu.
 Jel pojdete čez gore visoke.
 Jel pojdete čez vode globoke.
 Jel pojdete čez moste kovane.
 Bote vidli divojkine dvore.
 De divojka s perom dvora zmeće.
 De rezmela, tam ružice dela;
 Sehni vehni, ma ruža rumena!
 Kak si sehla v Jankovu serdešču.
 Tak buš sehla v divojkinem dvoru.

Nepoznate riječi: vu-u, detelina-djetelina,divojka-djevojka, dela-stavila, ječte-jedite, pojdete-idete, bote-budete, dvora zmeće-mete dvorište, dalko-daleko, čez-kroz

5. ZAKLJUČAK

Tradicijska glazba Međimurja opisuje nekadašnji način života ljudi, čežnju za voljenim osobama te ljepote međimurskog kraja. Međimurska popevka svrstana je na UNESCO-vu listu nematerijalne kulturne baštine, a danas je rado izvode razna kulturno-umjetnička društva koja posebno njeguju hrvatsku tradicijsku glazbu.

Glazba je danas sveprisutna u našem životu i u velikoj mjeri utječe na djecu i njihov razvoj. Dječji folklor na zanimljiv i razigran način djeci približava znanje o vlastitoj tradiciji i ona istovremeno uče o poštivanju kulturne baštine, razvijaju ljubav prema njoj te usvajaju nove kompetencije. Vrlo je bitno uključiti dijete u očuvanje kulturne baštine jer se ljubav prema tradiciji i kulturi usađuje od najranije dobi. Također, dijete će naučiti poštivati kulturu drugih naroda i uvidjeti ljepotu različitosti.

Pod dječje tradicijsko stvaralaštvo ne ubrajaju se samo kola već i dječje pjesmice, brojalice i igre s pjevanjem. Budući da su odgajatelji ti koji smišljaju aktivnosti, oni bi trebali motivirati djecu i pobuditi u njima želju i interes za folklore. Ovaj završni rad nudi odgajateljima međimurske narodne pjesme koje su prilagođene za djecu predškolske dobi i koje se mogu primjenjivati u svakodnevnom radu.

Važnost tradicionalne glazbe leži u njenoj sposobnosti očuvanja kulturne baštine, prenošenju znanja, jačanju međugeneracijskih veza i pružanju osjećaja identiteta. Razumijevanjem i cijenjenjem tradicionalne glazbe, ne samo da poštujemo svoju prošlost, već i otvaramo put bogatijoj i raznolikijoj budućnosti.

6. LITERATURA

1. Atanasov Piljek, D. (2020) *Moja glazba 3 - Radna vježbenica iz glazbene kulture za treći razred osnovne škole*. Zagreb: Alfa.

2. Bajuk, L. (2020) *Međimurska popevka*. Zagreb: Naklada Ljevak.

3. Dobrota, S. (2012) *Uvod u suvremenu glazbenu pedagogiju*. Split: Filozofski fakultet.

4. Gospodnetić, H. (2015) *Metodika glazbene kulture za rad u dječjim vrtićima 2*. Zagreb: Mali profesor.

5. Ivanković, A. i Njirić, N. (1975) *Pokret i glazba za najmlađe (upute uz magnetofonsku vrpcu) Priručnik za odgajatelje*. Zagreb: Školska knjiga.

6. Knežević, G. (2005) *Srebrna kola, zlaten kotač - Hrvatski narodni plesovi za djecu i mladež i uvod u kinetografiju*. Zagreb: Ethno.

7. Miholić, I. (2009) *Hrvatska tradicijska glazba - Međimurje i podravina*. Zagreb: Profil International.

8. Miočić, M. (2012) Kultura predškolske ustanove u svjetlu glazbenih kompetencija odgojitelja. *Magistra ladertina*, Vol. 7, No. 1, str. 73-87

9. Muzička enciklopedija (1974), str. 168.-172.

10. Seme Stojnović, I., Vidović, T. (2012) *Djeca – čuvari djedovine*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga.

11. Vitez, Z., Muraj, A. (2001) *Hrvatska tradicijska kultura na razmeđu svjetova i epoha*. Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku.

12. Žganec, V. (1992) *Hrvatske pučke popijevke iz Međimurja*. Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku.

13. Završki, J. (1995) *Teorija glazbe*. Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor

14. Žganec, V. (2015) *Hrvatske pučke popevke iz Međimurja – svjetovne i crkvene*. Čakovec: Matica hrvatska.

Internetski izvori:

1. Međimurska popevka. (Dostupno na: <https://croatia.hr/hr-hr/unesco/medimurska-popevka>) Pristupljeno: 3.8.2023.

2. Miholek, V. (2016) Podravske širine. *Cimbal/ „cimbule“, cimbulje*. (Dostupno na: <https://podravske-sirine.com.hr/arhiva/4605>) Pristupljeno: 9.6.2023.

3. Miholek, V. (2016) Podravske širine. *Podravske dude – tradicijsko glazbalo* (Dostupno na: <https://podravske-sirine.com.hr/arhiva/3992>) Pristupljeno: 10.6.2023.

Popis slika:

Slika 1. Anhemitonska i hemitonska pentatonika (Završki, 1995:43)

Slika 2. Cimbal (Preuzeto: Podravske širine)

Slika 3. Četveroglasne dude s laktačom (Preuzeto: Podravske širine)

Slika 4. Pocolica (Preuzeto: <https://regionalni.com/virtualna-izlozba-tradicijsko-umijece-izrade-cipke-na-podrucju-svete-marije/>)

Slika 5. Narodna nošnja Međimurja (Iz privatne arhive)

Slika 6. Ćuk (Preuzeto: <https://www.ptice.info teme/1328/>)

7. SAŽETAK

Tradicijska glazba generacijama prenosi i čuva kulturnu baštinu naroda. Ona ima iznimnu važnost u razvijanju osjećaja identiteta i omogućava ljudima razumijevanje vjerovanja, vrijednosti i tradicija njihovih predaka. Tradicijska glazba Međimurja se od ostalih glazbeno-folklornih područja u Hrvatskoj razlikuje po elementima pentatonike. Za Međimurje je karakteristična tradicionalna međimurska popevka koja se nalazi na UNESCO-voj listi kao nematerijalno kulturno dobro čovječanstva. Vinko Žganec pridonio je očuvanju međimurskih narodnih pjesama, a u svojim je zapisima sakupio više od 4000 međimurskih popevki. Najpoznatije popevke su *Vehni vehni fijolica*, *Vuprem oči*, *Ljubav se ne trži*, *Daj mi Bože joči sokolove* i dr. Plesovi u Međimurju su strukturno složeni i različiti, a najčešće se plešu kuritare i čardaš. Plesovi su bili popraćeni tradicionalnim instrumentima kao što su dude ili cimbal, a danas su to većinom tambure. Po načinu odijevanja mogao se prepoznati status pojedinca, a u posebnim prilikama nosila bi se svečana odjeća. Folklorni plesovi bili su središnji događaj okupljanja zajednice. Folklor spada u nematerijalnu kulturnu baštinu, a temelji se na tradiciji neke kulturne zajednice. U dječji glazbeni folklor ubrajamo igre s pjevanjem, dječje pjesmice, brojalice, sve vrste dječjeg recitiranog ritmičnog govora i dječje glazbene instrumente. Postupci pri obradi folklornog materijala su najučinkovitiji kada djeci dopustimo slobodu izražavanja kroz pjesme i igre koje uče o tradicionalnim vrijednostima. U međimurskom folkloru plesovi se obično izvode u kolu te plesanjem po kružnici jednostavnim pokretima kod djece razvijamo osjećaj za ritam i motoriku. Odgajatelj bi trebao približiti djeci tradicijsku baštinu, a pritom zadržati dječju znatiželju i volju za učenjem. U procesu planiranja i pripreme za odgojno – obrazovne aktivnosti, odgajatelj bi prvo trebao odabrati temu i aktivnosti koje su primjerene dobi djece, a zatim se pripremiti za njihovo provođenje. Za kvalitetno planiranje i realiziranje aktivnosti bitne su stručne kompetencije odgajatelja te njegova motivacija i pozitivno okruženje u vrtiću.

U ovom radu je analizirano 11 pjesmica iz Međimurja (*Ftiček veli*, *Protuletje nam dohaja*, *Kiša pada trava raste*, *Lepo mi poje*, *Raca plava po dravi*, *Ćuk sedi*, *Zibu haju*, *Sim tam teče bistra voda*, *Tri ftičice goru preletele*, *O Jelo*, *Jelica i Vu polju nam*

trava detelina). Uz svaku pjesmu se nalaze prijedlozi igra za motivaciju djece te metodički postupci pristupa usvajanja pjesama.

Ključne riječi: tradicija, međimurska popevka, pentatonika, dječji folklor, odgajatelj

8. SUMMARY

Traditional folklore music transmits and preserves the cultural heritage of the people for generations. It is extremely important in developing a sense of identity and enables people to understand the beliefs, values and traditions of their ancestors. The traditional music of Međimurje differs from other music-folklore areas in Croatia in its elements of pentatonic scale. Međimurje is characterized by the traditional Međimurje folk song, which is on the UNESCO List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity. Vinko Žganec contributed to the preservation of Međimurje folk songs, and in his records he collected more than 4,000 Međimurje folk songs. The most famous folk songs are *Vehni vehni fijolica*, *Vuprem oči*, *Ljubav se trži*, *Daj mi Bože joči sokolove* etc. Folklore dances in Međimurje are structurally complex and the most common dances are *kuritare* and *čardaš*. Folk dances were accompanied by croatian traditional instruments such as bagpipes or cymbals, today dances are usually accompanied by tamburice. In the past, the status of an individual could be recognized by the way they dressed, and on special occasions formal clothes would be worn. Folk dances were the central event of community gatherings. Folklore belongs to the intangible cultural heritage, and is based on the traditions of a cultural community. Children's musical folklore includes singing games, children's songs, rhymes, all kinds of children's rhythmic recitals and children's musical instruments. Most effective way for analyzing folklore material is when children are allowed freedom of expression through songs and games that teach them about traditional values. In Međimurje folklore, dances are usually performed in a circle, and by dancing in a circle with simple movements, children develop memory for rhythm and motor skills. The educator should bring the traditional heritage closer to the children while maintaining the children's curiosity and desire to learn. In the process of planning and preparing for educational activities, the educator should first choose a topic and activities that are appropriate for the age of the children, and then prepare for their implementation. Professional competence of the educator as well as his motivation and positive environment in the kindergarten are essential for quality planning and realization of activities. In this paper, 11 songs from Međimurje are analyzed (*Ftiček veli*, *Protuletje nam dohaja*, *Kiša pada trava raste*, *Lepo mi poje*, *Raca plava po dravi*, *Ćuk sedi*, *Zibu haju*, *Sim tam teče bistra voda*, *Tri ftičice goru preletele*, *O Jelo*, *Jelica i Vu polju nam trava detelina*). Each song is accompanied by

suggestions for games to motivate children and methodical procedures for learning the songs.

Key words: tradition, Međimurje song, pentatonic scale, children's folklore, educator.